

Nr 182.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till
Folkrörelsernas sparkampanj m. m.; given Stock-
holms slott den 17 mars 1950.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernädigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen äskas till Folkrörelsernas sparkampanj, vars ekonomiska förvaltning och administration föreslås skola underställas riksgäldskontoret, ett anslag för budgetåret 1950/51 av 490 000 kronor. Vidare föreslås viss premiering av det s. k. lönsparandet genom vinstutlottning under riksgäldskontorets medverkan. För ändamålet äskas för budgetåret 1950/51 ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1950.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet och statsrådet Andersson anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld.

I en den 18 februari 1950 dagteknad inom finans- och handelsdepartementen utarbetad *promemoria angående statliga åtgärder för främjande av det enskilda sparandet* ha till behandling upptagits frågorna om Folkkrörelsernas sparkampanjs verksamhet och organisation samt om premiering av det s. k. lönsparandet.

Över promemorian ha, efter remiss, fullmäktige i riksgäldskontoret avgivit utlåtande.

Jag torde nu få lämna en redogörelse för innehållet i förenämnda promemoria och för det av fullmäktige i riksgäldskontoret däröver avgivna yttrandet.

Sedan i promemorian inledningsvis berörts de åtgärder av sparfrämjande karaktär som under tidigare år, särskilt under andra världskriget, vidtagits av staten vid sidan av postsparbankens verksamhet har en redogörelse lämnats för Folkkrörelsernas sparkampanjs hittillsvarande verksamhet. Härom har anförts följande.

Behovet av en mera allmän sparpropaganda, liknande den under krigstiden bedrivna, accentuerades under hösten 1946, då tecken började förmärkas på ett ökat inflationstryck, vilket sedermera tilltog i styrka. I anslutning till sitt på våren 1947 framlagda program för bekämpande av den hotande inflationen sökte regeringen under nämnda år kontakt med folkkrörelserna inom landet i syfte att erhålla deras medverkan i en omfattande kampanj för ökat sparande. Som resultat härav tillkom i juli 1947 ett särskilt organ, benämnt Folkkrörelsernas sparkampanj. Till denna sparkampanj, som började sin verksamhet i oktober 1947, äro anslutna representanter för folkkrörelser och andra riksorganisationer inom landet.¹ Kampanjen fick till upp-

¹ I Folkkrörelsernas sparkampanj äro representerade:

Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Statstjänstemännens Riksförbund, Svenska Arbetsgivareföreningen, Kooperativa Förbundet, Sveriges Lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens Folk, Sveriges Köpmannaförbund Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation, Hyresgästernas Riksförbund, Husmötrarnas Samarbetskommitté, Yrkeskvinnors Samarbetsförbund, Kristna Kvinnors Samarbetskommitté, Fredrika Bremerförbundet, Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund, Ung-

gift att i samråd med landets olika sparinstitutioner verka för ett ökat sparande och för en inskränkning av konsumtionen. Den organiserades på följande sätt.

Sparkampanjen ledes av en rikskommitté, i vilken folkrörelserna i landet äro representerade. Kommittén har tillsatt ett arbetsutskott, vars ordförande är förre ordföranden i landsorganisationen August Lindberg. I varje län har bildats en länskommitté med landshövdingen såsom ordförande och sammansatt efter samma grunder som rikskommittén. Som verkställande ledamot har länskommittén till sitt förfogande ett länsombud. Länskommittéernas uppgift är att bilda lokala kommittéer inom länen och att leda dessas arbete. De lokala kommittéerna ha till uppgift att i samarbete med respektive orters sparorgan genom propaganda på arbetsplatser, i organisationer och på annat sätt stimulera till begränsning av icke absolut nödvändiga inköp och till ökat sparande samt att sprida upplysning om det aktuella ekonomiska läget genom offentliga möten, föredrag i organisationerna och genom anordnande av studieverksamhet i samhällsekonomiska frågor. En väsentlig uppgift är att bilda sparklubbar. Till understödjande av de lokala kommittéernas arbete har den centrala kommittén ombesörjt en omfattande sparpropaganda genom affischering, annonser i rikspressen, trycksaker, pressmeddelanden, talarmaterial, filmer m. m.

Vid sidan av den i det föregående berörda verksamheten medverkade Folkrörelsernas sparkampanj vid emissionen av 1947 års premieobligationslån, vilket lån emitterades under hösten 1947 såsom ett led i strävandena att uppsuga den överflödiga köpkraften inom landet. Sparkampanjen bedrev därvid direkt försäljningspropaganda och förmedlade samtidigt obligationsköp, väsentligen till sammanslutningar av anställda (obligationsföreningar).

På våren 1949 framfördes av Sparkampanjens ungdomskommitté ett förslag om frivilligt lönsparande för ungdom. Förslaget innebar, att all förvärsarbetande ungdom inom landet i åldern upp till 25 år skulle förbinda sig att på särskilt sparkonto i bank avsätta 10 % av sin avlönning under tiden till dess nämnda ålder uppnåddes samt att sålunda avsätta medel skulle vara bundna under samma tid. Endast vid giftermål eller vid vissa andra trängande medelsbehov skulle uttag från sparkonto få ske under bindningstiden. Förslaget innefattade även tanken på att staten genom anslag på budgeten skulle bidra till viss premiering av detta sparande, exempelvis genom att anslagna medel utlottades i form av vinster. Förslaget till lönsparande, som vann anslutning från regeringens, arbetsgivarnas, löntagarorganisationernas och sparinstitutionernas sida, undergick sedermera teknisk bearbetning. Lönsparandet sattes i gång i september 1949 i enlighet med uppgjorda riktlinjer och bestämmelser. Då frågan om utlottning av vinster i samband med lönsparandet är avhängigt av riksdagens beslut, innefatta de hittills tillämpade bestämmelserna för lönsparandet icke några regler eller föreskrifter om ett sådant lotteri. Ej heller i propagandan för lönsparandet har lotteritanken kunnat givas någon mera påtaglig form.

Sparkampanjen har i sin verksamhet vänt sig till de små inkomstlagarna. Då dessas sparande i huvudsak sker genom insättning på sparkasseräkning hos de olika sparinstitutionerna, kan det i detta sammanhang vara av intresse att se, hur utvecklingen under de senare åren varit inom detta om-

svenskarna, Högeris Ungdomsförbund, Folkpartiets Ungdomsförbund Sveriges Kommunistiska Ungdomsförbund, Svenska Scoutrådet, Sveriges Flickscoutråd, Svenska Gymnastik- och Idrottsföreningarnas Riksförbund, Sveriges Storloge I.O.G.T., Nationaltemplarorden Samverkande Bildningsförbunden, Arbetarnas Bildningsförbund, Federationen Sveriges Allmänna Folkskollärareförening, Läroverkslärarnas Riksförbund, Mälsmannens Riksförbund, Försvarstabens Personalvårdsavdelning.

råde. I detta syfte lämnas i följande sammanställning uppgifter å det totala insättningsöverskottet under vart och ett av åren 1945—1949 på sparkasse-räkning hos de olika sparinstitutionerna.

	1945	1946	1947	1948	1949
	milj. kronor				
Postsparbanken	124,9	141,5	100,3	164,9	120,1
Sparbankerna (samtl. sparb.) ..	361,4	288,0	172,6	236,0	309,8
Affärsbankerna (inkl. ränta)...	95,6	66,6	17,9	75,3	113,6
Centralkassorna för jordbruks-					
kredit (inkl. ränta).....	4,8	7,6	3,7	2,3	5,0
Kooperativa förbundet.....	7,8	8,3	3,5	7,1	7,1
	594,5	512,0	298,0	485,6	555,6

Som framgår av sammanställningen skedde under åren 1948 och 1949 en avsevärd återhämtning av den nedgång i insättningsöverskottet, som inträffade under åren närmast förut. Hårtill har säkerligen ett flertal olika faktorer bidragit, beträffande vilka bl. a. må framhållas den höjning av insättningsmaximum för sparkasseräkning, som medgavs sparbankerna och affärsbankerna av 1948 års riksdag och som i större eller mindre utsträckning kan ha medfört överflyttning av medel från andra räkningar, ävensom den inlösen av förfallna sparobligationer, som ägt rum under ifrågavarande tid. Å andra sidan representera ovanstående siffror endast en del av det enskilda sparande, som på olika sätt äger rum inom landet. Men även det totala sparandet visar, såsom framgår av konjunkturinstitutets beräkningar, en förbättring av sparresultatet under de senaste två åren, som är parallell med förbättringen beträffande sparkasseräkningarna.

Genom sparkampanjens medverkan vid emissionen av 1947 års premielån försåldes, enligt uppgifter från länskommittéerna, obligationer av detta lån å sammanlagt 164 milj. kr., nästan uteslutande till obligationsföreningar som bildats på arbetsplatserna. Föreningarnas obligationsköp finansierades i regel genom amorteringslån, huvudsakligen hos sparbanker. Då dessa lån löpte på kort tid, 3—6 år, torde genom amorteringarna ha åstadkommit ett betydande årligt nysparande, vilket annars ej skulle ha kommit till stånd.

Den av sparkampanjen understödda sparklubbsverksamheten resulterade i en utvidgning av denna verksamhet till att omfatta ett medlemsantal av 500 000 vid slutet av år 1947 och 572 000 vid slutet av år 1949. Sparformens svaghet ligger i den stora medlemsomsättningen och de täta uttagen av sparmedel.

Kampanjen för lönsparandet har intill utgången av år 1949 givit till resultat, att omkring 8 300 ungdomar vid drygt 1 000 företag bundit sig för dylikt sparande. Vid ett bedömande av detta resultat får hänsyn tagas till att vid åtskilliga större företag igångsättandet av lönsparandet uppskjutits till nyåret 1950.

Kostnaderna för sparkampanjens verksamhet ha bestritts av statsmedel, vilka utgått från det under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. anvisade, till riksgäldskontorets förfogande ställda anslaget till kostnader vid emission av statslån m. m. Kostnaderna för de senast förflutna två budgetåren ha uppgått till drygt en miljon kronor för vardera året och beräknas för innevarande budgetår belöpa sig till 700 000 kr. En fördelning av kostnaderna på olika år och utgiftskategorier framgår av följande sammanställning.

	Verkliga kostnader för budgetåret		Beräknade kostnader för budgetåret
	1947/48 kr.	1948/49 kr.	1949/50 kr.
<i>Administrationskostnader:</i>			
Arvoden till länsombud	180 000	194 000	180 000
Löner å centralbyrån samt arvoden	99 000	114 000	50 000
Kontorskostnader	29 000	30 000	30 000
Telefon.....	1 000	1 000	2 000
Hyra.....	3 000	2 000	3 000
	312 000	341 000	265 000
<i>Propagandakostnader:</i>			
Affischer och affischeringskostnader	216 000	225 000	180 000
Trycksaker	10 000	13 000	30 000
Klichéservis och diverse propagandama- terial.....	11 000	—	10 000
Film	66 000	69 000	50 000
Annonsering	324 000	283 000	50 000
Resor och föredragskostnader	50 000	64 000	60 000
Konferenser.....	16 000	22 000	30 000
Porto och distribution	12 000	25 000	25 000
	705 000	701 000	435 000
Summa	1 017 000	1 042 000	700 000

Promemorian har därefter övergått till att behandla spörsmålet om Folk-
rörelsernas sparkampanjs fortsatta verksamhet och organisation.

Härom har till en början anförts, att det icke vore möjligt att beräkna hur
stor del av förbättringen av det frivilliga sparandet under de senaste åren,
som kunde tillskrivas den verksamhet, som bedrivits av Folkrörelsernas
sparkampanj. Det syntes dock i varje fall finnas skäl för omdömet, att
sparkampanjen varit av sådan betydelse i sammanhanget att de nedlagda
kostnaderna varit motiverade.

Det upplysningsarbete, som utförts av Folkrörelsernas sparkampanj, ha-
de från början varit avsett att ingå såsom ett led i åtgärderna för att lätta
det inflationstryck, som med särskild styrka gjort sig gällande under år
1947. Emellertid vore möjligheterna att på kort sikt genom upplysnings-
verksamhet åstadkomma någon betydande ökning i sparandet ofta begrän-
sade. Däremot förefölle det som om på längre sikt större möjligheter skulle
föreligga att uppnå goda resultat av ett väl genomfört upplysningsarbete.

De motiv som enligt promemorian talade för ett fortsatt upplysningsar-
bete i sparfrämjande syfte vore i huvudsak följande. En betydande inkomst-
utjämnning hade numera inträtt, samtidigt som den genomsnittliga realin-
komsten för de lägre inkomstklasserna väsentligt höjts. Härigenom hade
levnadsförhållandena i hög grad förbättrats för den stora massan av med-
borgare. Följaktligen hade ansvaret för den nödvändiga kapitalbildningen
inom samhället i högre grad än förut kommit att vila på de breda inkomst-

grupperna. Inom dessa grupper försigginge också ett mycket betydande sparande. Men det funnes detta oaktat avsevärda outnyttjade sparreserver inom dessa inkomstlager liksom naturligtvis också inom de högre inkomstskikten. Bortsett från den ökning av sparandet, som borde vara möjlig att åstadkomma inom sådana högre inkomstskikt, syntes de outnyttjade sparreserverna i första hand förefinnas bland inkomsttagare utan försörjningsplikt, vilka i de flesta fall tillhörde de yngre årgångarna. Den inträdda förbättringen i den allmänna inkomstnivån hade kommit de yngre löntagarna tillgodo i betydligt högre grad än de äldre. Härtill komme, att många yngre personer endast till en del eller i vissa fall icke alls betalade kostnaden för mat och husrum, så länge de bodde kvar hos sina föräldrar. På det hela taget medförde det gynnsamma inkomstläget för de yngre löntagarna, att dessa lockades till en utgiftsstandard, som de icke kunde upprätthålla, när de bildat familj och påtagit sig försörjningsbördor.

Vidare har i promemorian framhållits, att en mycket omfattande kapitalbildning erfordrades för tillgodoseende av det investeringsbehov, som för närvarande föreläge och som inom överskådlig framtid alltjämt torde komma att föreligga. I detta läge skulle det vara oklokt om en statsunderstödd propagandaverksamhet, som tillkommit i avsikt att stimulera till ett nödvändigt sparande, skulle helt inställas. Den folkpsykologiska effekten av en sådan åtgärd skulle helt säkert bli den, att inom stora befolkningsgrupper den uppfattningen komme att göra sig gällande, att ett allmänt sparande ur samhällsekonomiska synpunkter icke längre vore av särskild vikt. Härigenom skulle de resultat, som på området uppnåtts genom sparkampanjens verksamhet, lätt kunna gå tillspillo.

En fortsatt sparfrämjande upplysningsverksamhet syntes sålunda vara behövlig. Härtill komme att det s. k. lönsparandet, som ovan berörts och som sedan några månader tillbaka vore under uppbyggnad, behövde stödjas av ekonomisk upplysningsverksamhet, om det efter hand skulle kunna få någon större betydelse.

Ett omfattande och effektivt upplysningsarbete i sparfrämjande syfte bedres emellertid av banker, sparbanker, postsparbanken, försäkringsorgan, konsumentkooperationen och en rad andra liknande organ. Hela denna verksamhet vore av utomordentligt stor betydelse och utan densamma skulle sparandet inom de breda inkomstlagren icke fått tillnärmelsevis den omfattning, som det för närvarande hade. Detta oaktat förefunnes, såsom ovan framhållits, alltjämt outnyttjade sparreserver. Naturligtvis kunde ytterligare värdefulla resultat uppnås genom att de nyssnämnda organen fortsatte att intensivfiera sin verksamhet. En sådan utveckling vore enbart att hälsa med tillfredsställelse. Men även om man förutsatte en dylik ytterligare ökad sparpropaganda, funnes dessutom utan tvivel behov av en i samarbete med spar- och försäkringsinstituten bedriven upplysningsverksamhet, anförtrodd åt ett organ med en i förhållande till de egentliga sparinstitutionerna mera oberoende ställning och med direkt representation från just de befolkningsgrupper, till vilka sparpropagandan riktade sig.

Promemorian har därefter ingått på frågan om formerna för sparkampanjens fortsatta verksamhet och om kampanjens organisatoriska ställning gentemot statsverket. Härom har anförts följande.

Inom Folkrorelsernas sparkampanj har frågan om kampanjens nedläggande eller dess fortsatta verksamhet dryftats. Vid en konferens i januari 1950 med de till kampanjen anslutna riksorganisationerna m. fl. uttalade sig samtliga organisationer för sparkampanjens bibehållande, särskilt med hänsyn till det nyligen igångsatta lönsparandet. Jämväl från sparinstitutionernas sida har samma mening framförts, varvid ansetts att det vore olyckligt att nu nedlägga sparkampanjen, då detta kunde få en menlig inverkan på det ökade sparande, som otvivelaktigt kommit igång.

Med hänsyn till den meningsyttring, som sålunda framkommit, har inom sparkampanjen frågan om dess fortsatta verksamhet omprövats med utgångspunkt från att den framtida verksamheten i första hand skulle inriktas på att stödja lönsparandet. I samband därmed har en nedskärning av kampanjens administration eftersträvats.

Innan frågan om formerna för sparkampanjens fortsatta verksamhet och de beräknade kostnaderna för densamma här upptages, torde kampanjens organisatoriska ställning gentemot statsverket något beröras.

Sparkampanjen har, som torde ha framgått av den lämnade redogörelsen, haft en mer eller mindre officiell ställning. Tillkomsten och utformningen av kampanjens verksamhet har skett i samråd med representanter för regeringen. De erforderliga medlen för verksamheten ha tillhandahållits av riksgäldskontoret, vars befattning med kampanjen — bortsett från samarbetet vid emissionen av 1947 års premielån — i huvudsak begränsats till att hos riksdagens bankoutskott äska medel till täckande av kampanjens kostnader samt att utbetala de anvisade beloppen. Riksgäldskontoret har icke ansett sig höra ingå på någon närmare granskning av sparkampanjens anslagsberäkningar eller av riktlinjerna för dess verksamhet, ehuru kontoret dock vid olika tillfällen upptagit diskussion med sparkampanjen i syfte att i möjligaste mån nedbringa de större utgiftsposterna. Riksgäldskontorets anslagsäskanden hos riksdagen ha skett, sedan vid varje tillfälle bekräftelse erhållits på att inom regeringen intresse förelegat för saken. Genom sin revisionsbyrå har riksgäldskontoret granskat sparkampanjens för budgetår avslutade räkenskaper.

Det framstår såsom önskvärt, att i samband med den ifrågasatta omorganisationen av verksamheten Folkrorelsernas sparkampanj organisatoriskt erhåller en fastare anknytning till något statligt organ än kampanjen hittills haft. I detta avseende förefaller riksgäldskontoret vara den lämpligaste myndigheten. Detta ämbetsverk har ju haft kontakt med kampanjen alltifrån dess första början och har å sitt anslag å budgeten redovisat kampanjens hittillsvarande kostnader samt skulle i enlighet med vad som nedan föreslås, ombesörja vinstutlottningarna i samband med lönsparandet. Sparkampanjens organisatoriska anknytning till riksgäldskontoret skulle ske sålunda, att sparkampanjen underställdes riksgäldskontoret i fråga om sin ekonomiska förvaltning och administration. Planläggningen och genomförandet av kampanjens verksamhet skulle efter godkända riktlinjer handhas av sparkampanjens ledning.

Vad här efter angår den inre organisationen har sparkampanjens arbetsutskott framfört följande synpunkter. För en kommande verksamhet på något längre sikt är det icke att räkna med att sparkampanjens organisation skall stå till förfogande i oförändrat skick. Lokalkommittéerna, av vilka en stor del på sin tid åtog sig uppdraget i tanke att det gällde en kortare kam-

panj, kunna icke upprätthållas i samma utsträckning som hittills, i de flesta fall beroende på att ledamöterna äro starkt engagerade i kommunalt, fackligt eller politiskt arbete. Ett stort antal lokalkommittéer och många kontaktmän torde dock vara beredda att även i fortsättningen lämna sin medverkan. Uppgiften blir då i förevarande avseende att söka bevara det intresse för aktivt deltagande i den fortsatta sparkampanjen som alltjämt finnes och förstärka detta genom direkt kontakt med de lokala organisationerna.

En effektiv sparkampanj på längre sikt kan knappast bedrivas utan avlönade kontaktmän i landets olika delar. En sådan kontakt har Folkkrörelsernas sparkampanj upprätthållit genom heltidsanställda ombudsmän, en i varje län. I längden torde emellertid en så uppbyggd organisation bli för kostsam. Av de två alternativ till lösning av denna fråga som övervägts har det ena, innebärande ett mindre antal ombudsmän, var och en med flera län till arbetsområde förkastats med hänsyn till svårigheten att få ombud, som organisatoriskt behärska flera län, och till de relativt höga kostnader en sådan anordning skulle medföra. Det andra alternativet, som är att föredraga, går ut på att bibehålla det nuvarande antalet ombud, ett för varje län, men att minska tjänstgöringstiden från heltid till deltid. Det är emellertid uppenbart, att med en sådan nedskärning av länsombudsorganisationen, som här avsetts, sparkampanjens effekt blir minskad.

Kostnaderna för sparkampanjen har genom ovannämnda nedskärning av propagandaapparaten kunnat väsentligen nedbringas. Medan dessa kostnader, såsom ovan meddelats, för vartdera av verksamhetens första två år uppgingo till något över en miljon kronor och för innevarande budgetår beräknats till 700 000 kr., ha kostnaderna för budgetåret 1950/51 uppskattats till 490 000 kr. Hur detta belopp fördelar sig på de olika kostnadstitlarna framgår av följande sammanställning:

	Kronor
<i>Administrationskostnader:</i>	
Arvoden för länsombud	67 000
Löner å centralbyrån samt arvoden	40 000
Kontorskostnader	5 000
Telefon	2 000
Hyra	3 000
Inköp av inventarier	5 000
	122 000
<i>Propagandakostnader:</i>	
Affischer och affischeringskostnader	105 000
Trycksaker	40 000
Klichéservis och diverse propagandamaterial	10 000
Film	50 000
Annonsering	90 000
Resor och föredragskostnader	20 000
Konferenser	20 000
Porto och distribution	20 000
Utställningar och möteskostnader	13 000
	368 000
	Summa 490 000

Vad de särskilda i sammanställningen upptagna posterna beträffar må följande framhållas. Arvodena till länsombuden, till antalet 28 st., ha beräknats efter 200 kr. för månad och ombud. Härvid har förutsatts, att varje

ombud skall prestera effektivt en veckas arbete i månaden. I posten »löner å centralbyrån samt arvoden» ingå årslöner till följande befattningshavare, nämligen till verkställande direktören 18 000 kr., till ett biträde, tillika kassörska, 7 200 kr. och till ett skrivbiträde 6 600 kr., samt dessutom ett belopp av 8 200 kr. till tillfällig kontorshjälp, diverse arvoden m. m. Posten »inköp av inventarier» å 5 000 kr. utgör ett engångsanslag för inköp av kontorsmöbler m. m. för centralbyrån. Hittills har byrån kunnat låna sådana inventarier, men denna möjlighet föreligger icke framdeles.

I fråga om den under rubriken propagandakostnader uppförda posten till annonsering må anmärkas, att en annonsering av icke alltför ringa omfattning är ofrånkomlig, då det gäller att ernå en för propagandan nödvändig publicitet i pressen. I övrigt bör beträffande propagandakostnaderna framhållas, att det under verksamhetens gång kan visa sig erforderligt att utöka en viss verksamhetsgren utöver den beräknade kostnadssumman för denna gren på bekostnad av en annan, allt givetvis inom den totala kostnadsramen.

I promemorian har vidare redogjorts för den nya form av sparande bland ungdomen, det s. k. lönsparandet, som infördes under hösten 1949.

I promemorian erinras till en början om att initiativet till den nya sparformen hade kommit från Folkrörelsernas sparkampanjs ungdomskommitté, representerande landets politiska och ideella ungdomsorganisationer. I skrivelse till Kungl. Maj:t i mars 1949 hade kommittén hemställt om åtgärder för främjande av kontinuerligt sparande bland ungdomen samt premiering därav i enlighet med ett skrivelsen bifogat förslag. Förslaget hade sedermera underkastats granskning av en för ändamålet tillkallad kommitté, bestående av representanter för riksgäldskontoret, sparinstitutet, sparkampanjen och arbetsmarknadens parter m. fl. Denna kommitté hade granskat förslaget ur tekniska synpunkter och utarbetat bestämmelser m. m. för lönsparandet ävensom för en av statsmakterna eventuellt anordnad premiering av det samma genom lotteri.

Sedan de organisationer, som representerade de av lönsparandet berörda parterna, d. v. s. löntagarna, arbetsgivarna och sparinstitutionerna, efter remiss tillstyrkt förslaget om anordnandet av lönsparande, hade lönsparandet tagit sin början under hösten 1949 i enlighet med av den tekniska kommittén utarbetade bestämmelser.

Beträffande bestämmelserna för lönsparandet har i promemorian lämnats följande redogörelse.

Anslutning till lönsparandet sker genom ett avtal mellan löntagaren, hans arbetsgivare och en bank (postsparbanken, affärsbank, sparbank, kooperativa förbundets sparkassa,¹ centralkassa för jordbrukskredit). Avtalet har för löntagarens vidkommande formen av en förbindelse, vari han för sin del godkänner de för lönsparandet upprättade bestämmelserna samt medger rätt för arbetsgivaren att under sparperioden vid varje avlöningstillfälle avdraga ett belopp, motsvarande vissa procent, lägst 10 %, av bruttolönen, varvid beloppet för förräntning skall insättas å ett för löntagaren upplagt lönsparkonto i banken. Från arbetsgivarens sida innebär avtalet, att han

¹ Kooperativa förbundets sparkassa mottager insättningar å lönsparkonto allenast för till kassan anslutna medlemmar.

nämnda gäller, även om insättningarna av annan anledning upphöra. Om behållningen å kontot understiger 25 kronor och insättningarna upphöra, kan emellertid beloppet utbetalas utan uppsägning eller företeende av intyg.

Förtidsuttag kan medges på i punkt 7 här ovan angivna villkor.

9. *Anställningsbyte.* Om sparare byter anställning, skall anmälan därom omedelbart ske till banken. Öppnas lönsparkonto i annan bank, skall behållningen på det gamla kontot efter framställning av den nya banken överflyttas till denna bank.

För den händelse vinstutlottningar skulle komma att anordnas i samband med lönsparandet, hade den tekniska kommittén föreslagit ytterligare följande bestämmelse.

Vinstutlottning. Bland dem, som deltaga i lönsparandet, utlottas en gång om året vinster efter plan, som fastställas av riksgäldskontoret. Högsta vinsten är 5 000 kronor och lägsta 100 kronor. Rätt att deltaga i vinstutlottning tillkommer varje lönsparare, som under minst sju månader av närmast föregående kalenderår gjort insättningar på lönsparkonto och som vid slutet av samma år fortfarande har lönsparkonto. Utfallen vinst utbetalas till vinnaren snarast möjligt efter utlottningsens avslutande.

Ränta å lönsparkontona utgår efter den räntesats, som tillämpas av sparbankerna, för närvarande $2\frac{1}{2}$ %. Postsparbanken och affärsbankerna, som på vanlig sparkasseräkning gottgöra ränta efter 2 %, ha sålunda beträffande lönsparkontona höjt räntesatsen i nivå med sparbankernas.

I fråga om den föreslagna bestämmelsen angående vinstutlottning anförde den tekniska kommittén bl. a. följande.

Storleken av det statsbidrag, som årligen skulle ställas till förfogande för utlottning bland lönspararna, borde enligt kommitténs mening stå i viss proportion till summan av de enligt bestämmelserna för lönsparandet gjorda insättningarna under kalenderåret närmast före det, under vilket utlottning skulle ske. Kommittén framhöll vidare, att då statsbidraget skulle beräknas på de under ett år sparade medlen, detsamma — under förutsättning av ett lika stort sparande under vart och ett av de följande åren — skulle bli av oförändrad storlek, medan det hopsparade kapitalet samtidigt växte. I förhållande till hela det sparade kapitalet bleve sålunda statsbidraget för varje år procentuellt mindre. Beträffande beskattning av vinster i det ifrågasatta lotteriet förutsatte kommittén, att dessa skulle underkastas förordningen om särskild skatt å lotterivinster, varigenom 20 % av vinstbeloppet skulle avdragas från vinsten innan denna utbetalades. Kommittén hade slutligen föreslagit, att riksgäldskontoret skulle ombesörja alla de centrala åtgärder, som sammanhänge med vinstutlottningarna, bl. a. fastställandet av den årliga vinstplanen för lotteriet.

Promemorian har erinrat om att förslaget rörande lönsparande och därtill knutet lotteri hade remitterats för yttrande till följande myndigheter och organisationer, nämligen *generalpoststyrelsen, statskontoret, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, statens avtalsnämnd, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, svenska jordbrukskreditkassan, Ljänstemännens centralorganisation, landsorganisationen i Sverige, svenska arbetsgivareföreningen, handelns arbetsgivareorganisation, svenska lantarbetsgivareföreningen, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen, svenska livförsäkringsbolagens förening och försäkringsanstalterna Folket-Samarbete, kooperativa förbundet, folkrorelsernas sparkampanj och dess ungdomskommitté.*

Samtliga remissinstanser hade tillstyrkt, att ett lönsparande på i huvudsak föreslaget sätt anordnades, med undantag av fullmäktige i riksbanken och generalpoststyrelsen. Fullmäktige, som understrukit betydelsen av att åtgärder vidtogos i syfte att stimulera sparandet, särskilt bland ungdomen, hade funnit det framlagda förslaget syftemål vara av stor betydelse, men hade likväl ansett det tveksamt, huruvida förslaget med den utformning detsamma givits borde realiseras. I syfte att undvika alltför stor splittring av sparformerna hade fullmäktige därför närmast varit benägna att förordna en speciellt på de yngre årsklasserna inriktad intensifierad propaganda för ökat sparande, i möjligaste utsträckning genom löneavdrag, på grundval av redan befintliga sparformer, närmast sparklubsverksamheten och inlåningen på rikskonto. Även generalpoststyrelsen hade ifrågasatt lämpligheten av att skapa någon särskild, ny sparform för ungdomen, då den redan befintliga klubbsparrörelsen enligt styrelsens mening syntes i allt väsentligt kunna taga lönsparandet om hand. Därest emellertid det föreslagna lönsparandet skulle anses böra förverkligas, vore postsparbanken beredd att ställa sina tjänster till förfogande.

I fråga om förslaget till premiering av lönsparandet genom ett lotteri hade meningarna varit delade hos de hörda remissinstanserna. Riksgäldsfullnäktinges majoritet, som funnit förslaget innebära ett ensidigt gynnande av en viss kategori sparare, hade närmast varit böjd för att avstyrka förslaget. I sådan riktning hade även svenska arbetsgivareföreningen och svenska lantarbetsgivareföreningen uttalat sig, vilka ansett att värdet av en premiering genom lotteri icke vore tillräckligt stort i förhållande till betänkligheterna mot idén. Sparbanksinspektionen hade framfört den principiella invändningen mot förslaget, att den ifrågasatta anordningen vore mindre väl förenlig med den uppfostran till och befordran av sparsamhet, som borde vara lönsparverksamhetens ideella grundval. Svenska bankföreningen hade framhållit, att det framstode som felaktigt att sammankoppla den ideella rörelsen för ungdomssparande med ett lotteri, och svenska sparbanksföreningen hade anfört, att det icke vore lämpligt att hos ungdomen skapa den föreställningen, att just deras sparande skulle vara förenat med särskilda förmåner och att det vore viktigt, att få in ungdomens sparande i de vanliga ekonomiska sammanhangen. Kooperativa förbundet hade i sitt yttrande fastslagit, att det inte vore någon tvekan om att ett lotteri hade ett större propagandavärde för anslutning till lönsparandet än exempelvis en överränta eller en premiering i form av försäkringsskydd, men hade framhållit att ett försäkringsskydd hade större ekonomiskt värde för deltagarna. Förbundet hade också i princip varit motståndare till förslaget, vilket psykologiskt kunde anses ha sitt stöd i en mentalitet, som vore raka motsatsen till sparviljan. Om vinstutlottning ändock skulle komma till stånd, föresloge förbundet en mellanform av lotteri och försäkringsskydd.

En positiv inställning till lotteriförslaget hade intagits — förutom av Folkrorelsernas sparkampanj och dess ungdomskommitté (förslagsställaren) — av statskontoret, landsorganisationen och tjänstemännens centralorganisation. Statskontoret hade sålunda framhållit, att syftet med den nya sparformen skulle främjas av det ifrågasatta lotteriet, vars kostnader väl torde uppvägas av det ökade sparandet. Landsorganisationen hade förordat, att staten lämnade sin medverkan till premiering av lönsparandet, eftersom det i vissa hänseenden måste betraktas som en uppoffring för en sparare att låta sparmedlen vara inestående i princip intill han uppnått 25 år. Tjänstemännens centralorganisation hade ansett pre-

miering av lönsparandet genom utlottning av vinster vara erforderlig för att ge lönsparandet största möjliga spridning.

Generalpoststyrelsen hade i fråga om det föreslagna lotteriet framhållit, att det kunde anses riktigt, att staten bestrede kostnaderna för en premiering av lönsparandet med hänsyn till dettas samhällsnyttiga karaktär. Uppslaget att premieringen skulle ske i form av lotteri hade styrelsen i sammanhanget funnit förstäeligt men knappast tilltalande och det vore endast med tvekan som styrelsen, i förlägenhet om annan utväg, ville biträda lotteritanken.

Av övriga remissinstanser hade bank- och fondinspektionen och svenska jordbrukskreditkassan ställt sig tveksamma till lotteriförslaget, medan statens avtalsnämnd icke tagit principiell ställning till förslaget. Handelsarbetsgivareorganisation hade funnit lotteritanken mindre tilltalande men hade dock icke velat avstyrka förslaget. Svenska livförsäkringsbolagens förening och försäkringsanstalten Folket-Samarbete hade icke gjort något uttalande i lotterifrågan.

Promemorian har härefter närmare ingått på frågan om premiering av lönsparandet och framlagt visst förslag i detta hänseende. Härom har i promemorian framhållits följande.

Mot en premiering över huvud taget av lönsparandet genom bidrag från staten har såsom framgår av det ovan anförda, på några undantag när, någon invändning icke rests i de inkomna remissyttrandena. Beträffande formerna för en dylik premiering torde väl de huvudsakliga alternativen utgöras av en tilläggsränta eller ett lotteri i likhet med det föreslagna. Frågan blir då vilket alternativ som är det bästa, en fråga som kan ses ur olika synpunkter.

Det torde vara alldeles riktigt att, som vissa av remissinstanserna framhållit, en premiering av lönsparandet genom utlottning av vinster bland spararna står i ett visst motsatsförhållande till själva sparandets idé. Sparandets betydelse för ungdomens fostran till försakelse för stunden för att nå ett framtida mål, skulle helt visst förlora i styrka, om möjligheten att vinna ett större penningbelopp framstode som den enda drivfjädern för sparandet. Emellertid torde det väl vara så, att de flesta personer, som börjat ett regelbundet sparande, ganska snart funnit ett sådant sparande vara av väsentlig betydelse för den egna ekonomien, om de inte haft detta klart för sig redan vid starten. Det gäller alltså i förevarande avseende att få de mot sparande avogt inställda ungdomarna in i lönsparandet. Kan detta syfte nås genom den lockelse, som ligger i möjligheten till penningvinster, vore ett lotteri motiverat och, såsom statskontoret framhållit, väl värt kostnaderna. Någon menlig inverkan på den sparsinnade ungdomens sparvilja lärer väl lotteriet icke medföra.

De principiella betänkligheter mot ett lotteri i samband med lönsparandet, som framförts av vissa remissinstanser, torde sålunda väga mindre i jämförelse med den väsentliga betydelsen av ett ungdomssparande under nuvarande samhällsekonomiska förhållanden. Ur propagandasynpunkt torde det icke råda någon tvekan om att ett lotteri har ett större värde för anslutning till lönsparandet än en premiering i form av tilläggsränta. Härtill kommer slutligen, beträffande en premiering över huvud taget från statens sida, att i propagandan, där man av lönspararna kräver att sparmedlen skola bindas på längre tid, detta krav lättare kunde motiveras, om staten vore beredd offra ett visst årligt belopp för premieringen. Från ungdomsorganisationernas sida har också starkt framhållits lotteriets betydelse för propagandan för lönsparandet.

Vad härefter angår det föreslagna lotteriet torde i första hand framhållas, att ett sparande av 10 % av lönen bör vara ett oeftergivligt krav för att statsbidrag till vinstutlottning skall komma i fråga. Denna procentsats är också intagen i de för lönsparandet utfärdade bestämmelserna. Beträffande statsbidragets storlek torde ett årligt belopp av 1 % av det totala nysparandet på lönsparkonto under kalenderåret närmast före det, varunder vinstutlottning skulle ske, få anses vara lämpligt avvägt. Den förenämnda tekniska kommittén har meddelat vissa sifferuppgifter i detta sammanhang, av vilka följande här återgivas:

Exempel på statsbidragets storlek m. m.

Antal sparare	Totalt sparbelopp under ett år kr.	Statsbidrag (vinstsumma) 1 % kr.
50 000	15 000 000	150 000
100 000	30 000 000	300 000
200 000	60 000 000	600 000
300 000	90 000 000	900 000
400 000	120 000 000	1 200 000
500 000	150 000 000	1 500 000
600 000	180 000 000	1 800 000

Statsbidraget (vinstsumman) har beräknats på det årliga totala sparbeloppet. Uppgifterna angående detta belopp äro beräknade under förutsättning, att varje sparare har en årlig inkomst av 3 000 kronor och att han spar 10 % därav. Antalet förvärvsarbetande personer i landet i åldrarna 15—25 år har uppskattats till 650 000.

Lotteriets vinstplaner kunna på grundval av statsbidragets storlek konstrueras på olika sätt, beroende på hur stor vinstchans man vill ge varje lönsparare och på storleken av den genomsnittsvinst man finner lämplig. I följande exempel på vinstplan, där vinstsumman, d. v. s. statsbidraget, utgör 150 000 kr., motsvarar antalet vinster, 1 218 st., dels en vinstchans för varje sparare av (beräknad på 50 000 sparare) $\frac{1}{41}$, dels ock en genomsnittsvinst av 123 kr.

Exempel på vinstplan.

1 st. vinst	å 10 000 kr.	10 000 kr.
2 » vinster	» 5 000 »	10 000 »
5 » »	» 1 000 »	5 000 »
10 » »	» 500 »	5 000 »
1 200 » »	» 100 »	120 000 »
1 218 st. vinster å sammanlagt		150 000 kr.

Utlottning av vinster skulle ske i början av varje år, så snart de för upprättande av vinstplan m. m. erforderliga uppgifterna från sparinstitutionerna blivit tillgängliga. Därest det årliga sparandet på lönsparkonto skulle komma att uppgå till så stora belopp, att därmed sammanhängande statsbidrag medgäve två vinstutlottningar om året utan att vinstplanen vid vardera utlottningen därigenom försämrades för deltagarna, kunde övervägas att införa en utlottning jämväl under årets senare hälft, under förutsättning, att härav förantlett merarbete inom sparinstitutionerna icke bleve alltför betungande.

Såsom ovan framhållits skulle riksgäldskontoret ombesörja alla de centrala åtgärder, som sammanhänge med vinstutlottningarna. Riksgäldskontoret skulle därvid främst åligger att årligen på grundval av nysparandet på lönsparkonto under närmast föregående kalenderår fastställa statsbidraget efter den av riksdagen godkända procentsatsen samt upprätta vinstplan. Kontoret skulle vidare från sparinstitutionerna mottaga de för vinstutlottningarna erforderliga nummeruppgifterna, förrätta utlottningarna, meddela sparinstitutionerna de nummer, som utfallit med vinst, samt med anlitande av för ändamålet å riksstaten anvisat anslag och efter avdrag av skatt utbetala vinstbeloppen till vederbörande sparinstitution för vidarebefordran till respektive vinnare i enlighet med fastställda kvalificeringsvillkor.

Beträffande lönspararnas rätt att deltaga i lotteriet hade, framhålles i promemorian, den tekniska kommittén anfört följande:

»Frågan om de villkor, som skola gälla för lönspararens rätt att deltaga i vinstutlottning, erbjuder vissa problem, väsentligen av teknisk natur. Ett slutligt ståndpunktstagande till hithörande frågor är beroende av om man vill lägga tyngdpunkten på att lotteriet skall vara en premiering av en utförd sparprestation eller om lotteriet skall betraktas huvudsakligen såsom ett propagandavapen med det inslag av belöning för deltagande i lönsparandet, som en vinstutdelning alltid måste innebära i sig själv.

Inom kommittén ha flera olika alternativ för kvalifikationsvillkor diskuterats, och till slut ha två huvudalternativ utkristalliserats.

Det ena (I) innebär det kvalifikationsvillkoret, att på lönsparkonto skola ha gjorts insättningar under viss tid av kalenderåret (kvalifikationsåret) närmast före utlottningsåret. Härvid ha diskuterats 7, 9 eller 12 månader. Då bokföring av insättningar avsetts skola ske en gång varje kalendermånad innebär detta krav formellt sett, att 7, 9 respektive 12 bokförda insättningsposter skola förefinnas. I detta alternativ ligger alltså ett krav på en bevisligen under någon tid utförd sparprestation med den begränsning i tiden, som ansetts ofrånkomlig för att lotteriets propagandavärde icke skall reduceras.

Det andra huvudalternativet (II) innebär, att det skulle anses tillräckligt, att spararen under kvalifikationsåret träffat sparavtal och fått åtminstone en insättningspost bokförd. Eftersom ett sparavtal kan uppsägas med tre månaders uppsägningstid, skulle normalt en spartid av 3—4 månader vara att betrakta såsom en minimitid; dock kan denna tid fördela sig på två kvalifikationsår, och alternativet har dessutom ett par konsekvenser, som kunna betraktas såsom en svaghet, nämligen att det i sämsta fall, eftersom ett sparavtal kan under viss förutsättning upphöra utan uppsägningstid, kan bli fråga om att endast *en* insättning ger rätt att deltaga i lotteriet, samt att en löntagare kan — avsiktligt eller oavsiktligt — urakflåta att vid byte av anställning göra anmälan om flyttning av lönsparkontot, varigenom han alltså skulle kunna länkas erhålla vinster på två eller flera håll. För detta alternativ, där lotteriets propagandakarakter dominerar, har ansetts tala, att metoden skulle innebära ett ganska väsentligt förenklat arbete med denna utanför bankernas vanliga arbete liggande uppgift samt såvitt möjligt skulle eliminera riskerna för misstag vid granskningen i samband med utlottningarna; vinsten enligt alternativ I av en normalt med några månader utsträckt faktisk spartid har då icke ansetts uppväga dessa tekniska fördelar hos metoden, helst som man väl finge utgå från, att de som anmälde sig till lönsparandet, i regel komme att fullfölja sitt sparande utöver de kvalifikationstider som diskuterats i alternativ I.

Av dessa huvudalternativ har inom kommittén den största anslutningen vunnits för alternativ I med förord för att kvalifikationskravet begränsas till 7 bokförda insättningsposter under kvalifikationsåret. Utöver det ovan anförda skälet, att en viss, icke alltför liten sparprestation skall ha utförts, ha de ledamöter, som anslutit sig till detta alternativ, funnit att de ovan angivna svagheter i alternativet II vore av sådan natur, att de starkt talade mot detta alternativ, samt att det av dem förordade alternativet I uteslöte den antydda möjligheten till missbruk genom öppnande av två eller flera sparkonton i samband med byte av anställning. Framhållas må att de 7 bokföringsposterna icke skulle behöva avse sju månader i följd.»

På de av kommittén sålunda anförda skälen torde enligt promemorian det som alternativ I betecknade förslaget till villkor för lönsparares rätt att delta i vinstutlottning vara det mest lämpliga. Detta alternativ hade också tillstyrkts av samtliga de remissinstanser, som yttrat sig angående denna del av förslaget. Promemorian fortsätter:

Såsom tidigare nämnts började lönsparandet under hösten 1949 och hade vid årsskiftet nått en anslutning av omkring 8 300 st. sparare. Även om en kraftig anslutning i början av år 1950 förväntas, torde det vara osäkert, hurvida detta år kommer att inbringa ett så stort nysparande, att statsbidraget kan bilda tillräckligt stort underlag för en tillfredsställande vinstplan. Härtill kommer, att alla de som anslutit sig till lönsparandet efter utgången av juni 1950 på grund av 7-månadersregeln skulle bli uteslutna från deltagande i den första vinstutlottningen. Under nu nämnda förhållanden torde det därför vara motiverat, om beträffande denna första vinstutlottning, vilken skulle äga rum i början av år 1951, vissa modifikationer gjordes i fråga om de föreslagna bestämmelserna om statsbidrag och kvalifikation för deltagande. Beträffande statsbidraget till ifrågakommande utlottning skulle gälla, att detta bidrag utginge med 1 % å nysparandet på lönspararkonto under åren 1949 och 1950. Bidraget skulle dock utgå med lägst 150 000 kr., under förutsättning likväl att minst 50 000 st. lönsparare vid 1950 års slut innehade lönspararkonto. Skulle nämnda antal lönsparare understiga 50 000 st., skulle statsbidraget utgå med proportionsvis lägre belopp, så att statsbidraget skulle utgöra t. ex. lägst 120 000 kr., om antalet lönsparare uppgick till 40 000 st., lägst 90 000 kr. om antalet vore 30 000 st. o. s. v. Vad angår kvalifikationsvillkoren skulle vid den första utlottningen 7-månadsregeln kunna jämkas så att insättningar under minst 3 månader av ifrågakommande tid skulle kvalificera till deltagande i utlottningen. Det återstående villkoret, nämligen att lönspararen vid 1950 års slut fortfarande hade lönspararkonto, skulle däremot gälla även vid den första vinstutlottningen.

Från livförsäkringsföretagens sida har väckts förslag om livförsäkringsrörelsens anknytning till lönsparandet, innebärande att livförsäkringspremier på ett eller annat sätt skulle få inräknas i lönsparandet. Denna fråga är för närvarande under utredning. Väsentliga tekniska svårigheter äro förknippade med en sådan anslutning. I sammanhanget är också önskvärt att en viss tids erfarenhet erhålles angående lönsparandets utveckling och dess eventuella inflytande på livförsäkringsackvisitionen.

I promemorian har slutligen behandlats vissa anslagsfrågor.

Medelsbehovet för täckande av kostnaderna för Folkrorelsernas sparkampanjs verksamhet under budgetåret 1950/51 uppginge till 490 000 kr. Storleken av statsbidraget till den första vinstutlottningen, som skulle ske i början av år 1951, skulle bli beroende av anslutningen till lönsparandet under åren

1949 och 1950. Räknade man med att antalet lönsparare vid slutet av sistnämnda år komme att uppgå till minst 50 000 st., skulle statsbidraget utgöra 150 000 kr., under förutsättning att nysparandet under nämnda två år ej överstege 15 miljoner kr. Anslagen å riksstaten 1950/51 till sparkampanjen och lönsparandet borde sålunda beräknas till sammanlagt 640 000 kr.

I promemorian har framhållits lämpligheten av att överinseendet över Folkrorelsernas sparkampanj anförtroddes åt riksgäldskontoret samt att nämnda ämbetsverk handhade de centrala uppgifterna i fråga om vinstutlottningarna i samband med lönsparandet. Härav följde, att de anslag, som bleve erforderliga för täckande av kostnaderna för sparkampanjen och vinstutlottningarna, borde anvisas under driftbudgetens fjortonde huvudtitel Riksdagen och dess verk m. m., vilken titel förvaltades och redovisades av riksgäldskontoret. Medelsanvisningen torde böra uppdelas på två anslag, det ena avseende Folkrorelsernas sparkampanj och det andra vinstutlottning å lönsparande. Det förstnämnda anslaget syntes böra utgå såsom obetecknat anslag, varigenom anslaget bleve maximerat, medan anslaget till vinstutlottning borde utgå såsom förslagsanslag. I enlighet härmed skulle under förenämnda huvudtitel för budgetåret 1950/51 uppföras följande två nya anslag, nämligen

Folkrorelsernas sparkampanj	490 000 kronor	
Vinstutlottning å lönsparandet, <i>förslagsanslag</i>	150 000	»

Vad ovan sagts avsåge budgetåret 1950/51. För därefter följande budgetår skulle det ankomma på riksgäldskontoret att i sina förslagsberäkningar rörande riksstatsanslagen upptaga belopp till täckning av kostnaderna för sparkampanjen och vinstutlottningar å lönsparandet, i den utsträckning ifrågavarande verksamhet kunde komma att befinnas erforderlig.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i avgivet utlåtande över promemorian anfört följande.

I promemorian framhålles såsom önskvärt att Folkrorelsernas sparkampanj organisatoriskt erhåller en fastare anknytning till något ställigt organ än kampanjen hittills haft. I detta avseende föreslås riksgäldskontoret såsom lämplig myndighet. Anknytningen till riksgäldskontoret skulle ske sålunda, att kampanjen underställdes riksgäldskontoret i fråga om sin ekonomiska förvaltning och administration. Planläggningen och genomförandet av kampanjens verksamhet skulle handhavas av sparkampanjens ledning. Fullmäktige hava ingenting att erinra mot denna anordning.

Den i promemorian föreslagna premieringen av lönsparandet skulle ske genom vinstutlottning en gång om året efter plan, som skulle fastställas av riksgäldskontoret, som därjämte skulle ombesörja alla övriga centrala åtgärder, sammanhängande med vinstutlottningarna. I sitt yttrande den 4 sistlidne augusti över ett till fullmäktige remitterat förslag till lönsparande bland ungdomen ha fullmäktige angående premiering av lönsparandet genom utlottning av vinster anfört bland annat, att fullmäktige ställde sig synnerligen tveksamma beträffande lämpligheten av en sådan anordning och att ställa statsmedel till förfogande för ändamålet. Fullmäktige vore

därför närmast böjda för att avstyrka förslaget om vinstutlottningar i samband med lönsparande.

Ehuru fullmäktige fortfarande intaga samma ståndpunkt som tidigare i fråga om en premiering av lönsparandet genom vinstutlottningar hava fullmäktige emellertid, därest en sådan premiering kommer till stånd, icke något att erinra mot riksgäldskontorets medverkan vid utlottningarna på sätt föreslagits i promemorian.

Medelsbehovet för täckande av kostnaderna för Folkrörelsernas sparkampanj under budgetåret 1950/51 angives i promemorian till 490 000 kronor, vilket innebär en avsevärd minskning i kostnaderna i jämförelse med tidigare år. Det erforderliga statsbidraget till den första vinstutlottningen, som skulle ske i början av år 1951, beräknas till 150 000 kronor. Med hänsyn till att storleken av det belopp, som skall utlottas, blir beroende på anslutningen till lönsparandet, skulle nämnda statsbidrag å 150 000 kronor uppföras såsom förslagsanslag.

Fullmäktige hava för sin del icke någon erinran mot beräkningen av det ifrågasatta förslagsanslaget å 150 000 kronor för premiering av lönsparande genom vinstutlottning. Vad beträffar det begärda anslaget å 490 000 kronor för Folkrörelsernas sparkampanj synes det fullmäktige angeläget att till prövning upptåges frågan, huruvida icke en ytterligare nedskärning av kostnaderna för ifrågavarande verksamhet framdeles kunde ske, både vad gäller administrations- och propagandakostnader. Det kan sålunda exempelvis ifrågasättas, huruvida det kan vara erforderligt att behålla den vidlyftiga och kostsamma organisationsapparaten med länsombud. I varje fall synes denna icke vara behövlig för främjande av lönsparandet. Nämnda sparande är att jämföra med sparklubbssparandet. Detta har framdrivits av postsparbanken och de enskilda sparbankerna under en tid av något mer än tio år och har för postsparbankens del vid 1949 års utgång nått följande omfattning: 16 220 sparklubbar med 340 000 medlemmar och en inestående behållning av 56,8 miljoner kronor. För sparbankerna äro motsvarande siffror, avseende 1947 års slut, 7 123 klubbar med 172 000 medlemmar och en insättarbehållning av 22,7 miljoner kronor.

Bildandet av sparklubbar å de olika arbetsplatserna har i regel skett efter initiativ, som utgått från sparinstitut. Personlig bearbetning genom ombud från postsparbanken respektive sparbanken å orten har därvid förekommitt i stor utsträckning. På liknande sätt tillgår nu, efter vad fullmäktige inhämtat, ackvisitionsarbetet för lönsparandet. Postsparbanken har ombud, som propagera å arbetsplatserna, och liknande arbete nedlägges av många sparbanker.

I jämförelse med det fältarbete, som sålunda utföres av nu nämnda och även av andra sparinstitut, torde den verksamhet, som länsombuden skola utöva för lönsparandet, icke få någon större praktisk betydelse. Länsombuden ha visserligen betydelse såsom den centrala ledningens i Stockholm kontaktorgan i länen och genom att de lämna vissa rapporter till denna, men fullmäktige ifrågasätta likväl, om icke den centrala ledningen genom samarbete med de olika sparinstitut kunde erhålla den kontakt med sparverksamheten och de upplysningar om dennas utveckling, som kunna vara erforderliga.

En undersökning borde enligt fullmäktiges mening även göras, huruvida, då det gäller lönsparandet, det kan vara nödvändigt att nedlägga betydande kostnader på den yttre propagandan i form av affischer och dylikt. Den mest effektiva propagandan torde i förevarande hänseende vara den lokala bearbetningen å arbetsplatserna.

Ehuru fullmäktige sålunda äro tveksamma beträffande nödvändigheten

att för framtiden bibehålla Folkkrörelsernas sparkampanj i dess nuvarande organisation, vilja fullmäktige likväl icke nu motsätta sig det för sparkampanjens fortsatta verksamhet begärda anslaget av 490 000 kronor.

Departementschefen. Då, såsom framhållits i departementspromemorian, det synes önskvärt, att Folkkrörelsernas sparkampanj organisatoriskt erhåller en fast anknytning till riksgäldskontoret på så sätt att dess ekonomiska förvaltning och administration underställes detta verk och då en dylik anordning lämnats utan erinran av fullmäktige i riksgäldskontoret, torde detta förslag böra genomföras. Det begärda anslaget till Folkkrörelsernas sparkampanj för nästa budgetår på 490 000 kronor, vilket fullmäktige ej velat motsätta sig, vill jag även tillstyrka. I likhet med fullmäktige finner jag det emellertid angeläget att till prövning framdeles upptages frågan om icke en ytterligare nedskärning av kostnaderna för sparkampanjens verksamhet, utöver den som nu skett, bör kunna åstadkommas, därest den av detta organ bedrivna verksamheten över huvud är erforderlig i fortsättningen.

Vad gäller förslaget om premiering av det s. k. lönsparandet genom särskild vinstutlottning under medverkan av riksgäldskontoret anser jag mig — under betoning av att en dylik anordning torde få karaktären av experiment — böra tillstyrka, att en sådan vinstutlottning kommer till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med det i departementspromemorian framlagda förslaget, vilket ur tekniska synpunkter lämnats utan erinran av fullmäktige i riksgäldskontoret. Ett förslagsanslag å 150 000 kronor till vinstutlottning i samband med lönsparande torde därför böra äskas för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

å riksstaten för budgetåret 1950/51 under fjortonde huvudtiteln anvisa

a) till *Folkkrörelsernas sparkampanj* ett anslag av 490 000 kronor;

b) till *Vinstutlottning i samband med lönsparande* ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Berggren.